

ДО
НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ В
47-ото НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Бих искала да Ви поздравя за избора и да Ви пожелаая ефективна работа.

Надявам се, че доброто и справедливостта ще Ви водят във всички Ваши действия и те ще бъдат винаги в интерес на хората и подчинени на върховенството на правото.

Като омбудсман на Република България, в настоящото писмо бих желала да Ви информирам за някои от най-болезнените проблеми, които гражданите поставят в своите жалби до мен. Това са въпроси, които не търпят отлагане и са във Вашата компетентност като народни представители.

На първо място бих открила проблеми, чието решаване изисква неотложни действия в контекста на насложилите се здравна, икономическа и социална кризи, които са непосредствено следствие и на пандемията от COVID-19.

В последните месеци високите цени на природния газ, електрическата и топлинна енергия в условията на пандемична криза и на значителен ръст на общата инфлация предизвикаха лавина от **жалби от потребители** до институцията на омбудсмана. Не само от социално уязвимите групи, но и за много домакинства, разходите за комунални услуги се оказват непосилни. Основателни тревоги будят и прогнозите за ново, шоково поскъпване на електрическата енергия и на топлинната енергия за бита от 1 януари 2022 г. Тревожни са данните на Евростат за 2019 г. - още преди възникването на пандемията, че 51% от населението на България е в невъзможност да осигури адекватно отопление на дома.

В тази връзка и предвид Решение № 826 на МС от 25.11.2021 г. за удължаване на срока на извънредната епидемична обстановка, смятам за наложително да се въведат мерки, гарантиращи на гражданите достъп до енергийните услуги за периода в епидемична обстановка чрез ЗИД на Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. и за преодоляване на последиците, например чрез: замразяване на енергийните цени за зимните месеци; удължаване срока на плащане на задълженията към доставчиците на обществените услуги; забрана за изключване на услугата при неплащане на задължения, с възможност за

разсрочване на последните. Допълнителна възможна мярка е намаляване на ДДС за енергията в Закона за данък върху добавената стойност.

Наложително е също така, да се формулира в Закона за енергийната ефективност понятието „енергийна бедност“ и да се създадат механизми за предоставянето на по-адекватна и навременна енергийна помощ.

В защита правата на потребителите на природен газ, електрическа и топлинна енергия се обърнах с конкретни препоръки към доставчиците на тези услуги. Убеждението ми обаче е, че са необходими законови изменения с цел въвеждане и гарантиране на единен подход.

Години наред **жалбите срещу ВиК** операторите са на първо място сред всички останали в институцията. Висок е броят на тези, свързани с лошото качество на ВиК услугите. В същото време, един от принципите за осъществяване целите на Закона за водите е определяне на правото на всеки гражданин на достъп до вода за питейно-битови цели като основна жизнена потребност.

Категорично е становището ми, че регулирането на цените, достъпността и качеството на водоснабдителните и канализационните услуги се нуждаят от нов Закон за водоснабдяването и канализацията, който:

- защитава в достатъчна степен правото на потребителите да получават качествена услуга на икономически обоснована цена;
- предвижда мерки за отпускане на целева помощ за водоснабдяване на социално слаби граждани;
- регламентира ясна процедура за прилагане на по-ниска цена на водата, когато не отговаря на нормативните изисквания за качество;
- гарантира ефективен контрол върху дейността на ВиК операторите.

Във фокуса на вниманието на Народното събрание при обсъждане на предстоящи законодателни промени следва да бъде търсенето на решения на все по-задълбочаващите се **проблеми на гражданите с фирмите за събиране на вземания** (колекторите) и фирмите за бързи кредити, особено в контекста на продължаващата пандемия и намалелите доходи на хората. В тази връзка е важно да се разгледа и реши законодателно проблемът за въвеждане на правила при дейността на колекторите и засилване на контрола върху тези дружества.

Относно **фирмите за бързи кредити**, за да се предотвратят случаите на свръхзадълженост сред кредитополучателите и да се намали нивото на лошите кредити, е необходимо засилване на превантивния контрол по отношение на неравноправни клаузи в общите условия, както и въвеждането на по-строги изисквания при извършването на оценка на кредитоспособността на потребителите

на финансови услуги. Изискването за такава оценка съществува и сега, но тя очевидно не се изпълнява.

Продължават да са актуални и **проблемите на гражданите в изпълнителното производство**. В тази връзка, намирам за необходимо в предстоящата законодателна дейност да намери място регламентирането на допълнителни възможности за защита –несеквестируемост на единственото жилище до произнасяне на първа съдебна инстанция, ефективна защита на правата на третите лица, дали своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на чужд дълг и укрепване капацитета на Министерство на правосъдието за контрол върху частните съдебни изпълнители.

От особена важност е и **изричната нормативна уредба на т.нар. личен фалит** за разрешаване на проблема с „вечния длъжник“. С приемането на Закон за несъстоятелност на физически лица ще има възможност за преценка на добросъвестността на длъжниците и те ще получат втори шанс. В тази връзка бих искала да припомня, че България е единствената европейска държава, която няма такъв приет и действащ закон, а в същото време е на челните места в класацията на лошите кредити в Европа.

С повишена острота продължават да се поставят и проблеми относно **правата на пенсионерите** в Република България. На първо място, с най-голяма тревога се повдига въпросът за липсата на ефективни мерки за запазване размера на доходите на пенсионерите и възрастните хора от 1 януари 2022 г. Необходими са действия, които да гарантират, че средната и минималната пенсии няма да са пониски. Възрастните хора ще понесат изключително тежко намалението на дохода им с между 30 и 50 лева. През последната година са постъпили жалби и подписки от повече от 5000 пенсионери и с искане за преизчисляване на пенсиите на база средноосигурителния доход за предходната година. Приемането на подобна законова норма би помогнало и за преодоляването на неочаквано голямата инфлация в последните месеци, която „стопа“ доходите на работещите българи и пенсионерите.

Друг съществен проблем на хората с ниски пенсии, за който получавам множество жалби, е необходимостта да се предвиди възможност всички добавки към пенсиите като антикризисна мярка изрично да **бъдат законово регламентирани като несеквестируеми**.

В същата насока продължават да стоят на вниманието ми като омбудсман и проблемите с **размера на предоставяните социални помощи**, които се определят на базата на гарантиран минимален доход и диференциран минимален доход.

Гарантираният минимален доход последно е определен през 2018 г. на 75 лв. и не е актуализиран в условията на пандемия от COVID-19. Целта на минималния доход е да създаде увереност, че осигуряването му е достатъчно за задоволяване на основни жизнени потребности. Въпреки това обаче реалността е друга и все още една четвърт от хората в страната живеят с доходи под линията на бедност. В тази насока предлагам да се обмисли възможността за отпадане на гарантирания минимален доход като условие за получаване на социална помощ. От съществено значение е също и предприемането на мерки с цел увеличаване размера на социалните помощи, които се отпускат съгласно Закона за държавния бюджет на Република България, както и разширяването на кръга на основанията, при които може да бъдат отпускани такива социални помощи с оглед на очерталите се през изминалите две години нужди, породени от извънредното положение и извънредната епидемична обстановка.

Голям процент от жалбите, получавани в институцията на омбудсмана, касаят **правото на здравеопазване** и по-специално достъпът на пациенти до лекарствени продукти, медицински изделия и диетични храни за специални медицински цели в условията на пандемия и повишените нива на заболяемост. Гражданите обръщат внимание върху затрудненията, които срещат и рисковете за тяхното здраве, свързани с необходимостта от многократни посещения на общопрактикуващите лекари, специалисти и комисии в лечебни заведения за болнична помощ, за да заверят протоколите за скъпоструващо лечение в РЗОК преди да получат лекарствените продукти в аптека.

В условията на пандемия, бих искала да отбележа и необходимостта от осигуряване на реален **достъп на хората и достатъчно средства за безплатни лекарства за домашно лечение на COVID-19**, за времето на цялото лечение, както и за изследвания за доказване на заразяване или прекарана инфекция от COVID-19, в това число PCR тестове, бързи антигенни тестове, количествени тестове за Ig G антитела. Необходимо е също да бъде осигурен достъпът на гражданите, след приключване на активното им лечение, до достатъчни по обем и продължителност рехабилитация, палиативни и здравни грижи. Жалбите и сигналите показват, че заплащането им е непосилно за голяма част от пациентите и техните близки.

Изминалите две години на пандемия от COVID-19 очертаха дефицити и в трудовото законодателство, което не регламентира детайлно **трудовете правоотношения** във времето на извънредно положение и извънредна епидемична обстановка. Това налага да се търсят решения на редица проблеми, като например:

- Увеличаване размера на неплатения отпуск, който ще се зачита за трудов и осигурителен стаж по време на извънредно положение и извънредна епидемична обстановка;
- Създаване на ред за заплащане от държавата на здравните осигуровки на лицата, ползващи неплатен отпуск поради обявеното извънредно положение или обявената извънредна епидемична обстановка.

Правата на хората с увреждания също са предмет на множество жалби до институцията, като с особена острота се поставят за решаване въпросът за реформа в медицинската експертиза и експертизата на работоспособността, както и проблемите при предоставяне на асистентска подкрепата и финансовата подкрепа на военноинвалидите. Следва също така да бъде законодателно регламентиран и въпросът за признаване на стажа, придобит след датата на инвалидизиране при придобиване на правото на пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Бих искала за пореден път да привлека вниманието на Народното събрание към изключително **острия проблем с домашното насилие**, който нееднократно съм поставяла на вниманието на институциите и обществото, и който все още не е намерил своето ефективно законодателно решение. За последните 2 години от началото на пандемията от COVID-19, по данни на гражданския мониторинг, убитите в партньорска връзка жени са близо 50, като две от жертвите са от последните десет дни. Според данни на МВР, през 2020 г. българските съдилища са издали 3057 ограничителни заповеди, като 349 са за насилие, упражнено спрямо мъже и 898 за насилие, упражнено спрямо деца. Тези тревожни данни показват, че всеки човек може да стане жертва на насилие, без значение от неговия пол, икономически статус, образование и обществено положение и точно по тази причина промените в нормативната уредба засягат широка група от хора.

Законодателните мерки са наложителни, за да се противодейства на задълбочаващия се проблем. Въпреки че през 2020 г. Министерството на правосъдието изработи проект на ЗИД на Закона за защита от домашно насилие, той не беше внесен за разглеждане в 44-ото НС. В този законопроект са включени и конкретни предложения на омбудсмана. Настоявам за отпадане на системния характер на домашното насилие в Наказателния кодекс и за законодателни мерки, които да предоставят ефективни възможности за защита на жертвите и превенция на насилието.

В тази връзка, отново обръщам внимание и върху необходимостта от изграждане на **модерна система за детско правосъдие**. Реформата на детското правосъдие в България продължава да е в начален етап. Все още не са създадени адекватни корекционно-възпитателни услуги, съобразени с международните стандарти за защита правата и интересите на детето. Необходимо е да се направи цялостна оценка на нуждата от функциониране на специализирани съдебни състави за деца, както и да бъде отменен Законът за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, действащ от 1958 г. и да бъде приет Закон за отклоняване от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки на непълнолетни лица. В XXI в. е недопустимо в страна-членка на ЕС да има деца, чието детство да преминава зад решетки.

Накрая, но не на последно място, използвам случая да обърна внимание на факта, че през 2021 г. Конституционният съд уважи пет искания на омбудсмана за обявяване на противоконституционност като установи противоречие с Основния закон. Това следва да се има предвид при бъдещата законодателна дейност на 47-то Народно събрание в контекста на Решение № 3/28.04.2020 г. по к.д. № 5/2019 г. на Конституционния съд. В същото се постановява, че Решението на Конституционния съд, с което закон, изменящ или отменящ действащ закон, се обявява за противоконституционен, няма възстановително действие и Народното събрание урежда правните последици от прилагането на обявения за противоконституционен закон.

Всички изброени дотук проблеми са само част от въпросите, поставяни ежедневно пред институцията на омбудсмана от гражданите на Република България. От началото на 2021 г. жалбите, отправени до мен, са близо 13 000 и се очаква да надхвърлят регистрираните през предходната година.

С оглед на големия брой жалби се ангажирам да Ви информирам за всички наболели проблеми, които очакват законодателни решения.

Възползвам се от възможността да Ви уверя в искрените ми намерения за ползотворно сътрудничество в интерес на правата и интересите на гражданите.

С уважение,

**ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**